

Biçim Bilgisi - 1

KÖK

Sözcüğün parçalanamayan, anlamlı en küçük parçasına **kök** denir.

Suç - lu
Kök

Posta - cı
Kök

Kork - u - luk
Kök

Kökle sözcük arasında mutlaka bir anlam ilişkisi olmalıdır.

Örneğin "terzilik" sözcüğünün kökü "ter" olamaz. Çünkü "ter" ile "terzilik" arasında bir bağ yoktur.

Türkçede iki tür kök vardır: İsim ve fiil kök.

- Bir varlığın adı olan, "mak /-mek" mastar ekini almayan köke **isim kök** denir.

Çamaşır - lık
İsim K.

Neşe - li
İsim K.

Balık - çı
İsim K.

- Tamirci yirmi dakikada arabayı çalıştırdı.
- Köpüksüz olduğu için kahveyi içmedi.
- Bayram temizliği nihayet sona erdi.
- Dedem arıcılık yaparak geçiniyor.
- Misafirler için **cevizli** kek yapmış.
- Yazının **başlığını** "Kelebek Etkisi" koydu.

- İş, oluş ve hareket bildiren, "mak/-mek" mastar ekini alan köke, **fiil kök** denir.

Yor - gun
Fiil K.

Süpür - ge
Fiil K.

Tart - ı
Fiil K.

- Çalışkan biridir, ekmeğini taştan çıkarır.
- Garsondan soğuk bir **içecek** istediler.
- Öğrenciler **geçit** töreni için hazırıldı.
- Kitaplar **bilgi** hazineleridir.
- Onun bu kadar **alın**gan olduğunu bilmiyordum.
- Bazı **yazar**lar toplum için yazar.

ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri doğru (D) ya da yanlış (Y) şeklinde değerlendiriniz.

1. "Balıkların yüzgeçlerini inceledik." cümlesindeki altı çizili sözcüğün kökü isimdir.
2. "Yıldızlar gökyüzünü süslüyordu." cümlesindeki altı çizili sözcüğün kökü "yıl" sözcüğüdür.
3. "Hava, sabun, çiçek" sözcükleri kök durumundadır.
4. "Eskici sokak sokak geziyordu." cümlesindeki altı çizili sözcüğün kökü isimdir.
5. "Susuzluktan çiçekler kavrulmuştu." cümlesindeki bütün sözcüklerin kökü isimdir.
6. "Çocukluk döneminde her insan biraz yaramazdır." cümlesinde altı çizili sözcük kök durumundadır.

ÖRNEK

- I. Pazardan iki kilo balık almış.
- II. Kirli çoraplarını sepete atabilirsin.
- III. Yolculuk boyunca fotoğraf çektik.
- IV. Hayatın anlamını bir bilgeye sordum.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük kök hâindedir?

- A) I.   B) II.   C) III.   D) IV.

ÖRNEK

Kuşçu amca

I

Bizim kuşumuz da var

II

Ağacımız da

Sen bize bulut ver sade

III

Yüz paralık

IV

Bu dizelerde numaralanmış sözcüklerden hangileri kök hâlinde değildir?

- A) I ve II.   B) I ve IV.
C) II ve III.   D) III ve IV.

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisinde altı çizili sözcük "-mak / -mek" ekini alabilir?

- A) Çok uzaklarda bir kente taşınacağım.
- B) Elindeki kâğıda bazı çiçeklerin adlarını yazdı.
- C) Yüz binlerce kelebek ışığa doğru uçuyordu.
- D) Usulca oturdu yanındaki boş koltuğa.

ÖRNEK

"İşler iyi gidiyordu. Kadınlar taze söğütlerden yaptıkları sepetleri yakın köylerde satmakta güçlük çekmiyorlardı. Çalgıcılar yarım gün uzaktaki köylerden bile düğüne çağırılıyorlardı."

Metindeki altı çizili kelimelerden hangisinin kökü yanlış gösterilmiştir?

- A) Sepetleri   → Sepet
B) Köylerde   → Köy
C) Güçlük   → Güç
D) Çalgıcılar   → Çalgı

ÖRNEK

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü farklı türdedir?

- A) Şemsiyeni yanına al, yağmur yağabilir.
- B) Karanlıkta yol almak zor oluyordu.
- C) Rüzgâr saçlarını dağıtmıştı.
- D) Doktor olmak düşlerini süslüyordu.

ÖRNEK

Kökü Fiil Olan
Sözcükler

Kökü İsim Olan
Sözcükler

Yukarıdaki tabloda yanlışlık yapılmıştır. Bu yanlışlığın düzelmesi için hangi sözcüklerin yeri değişmelidir? Gerekçesiyle birlikte yazınız.

ÖRNEK

Sordum bir gün arıya
Yok mu senin bir yuvan
Vızıldayıp gösterdi
Bana koca bir kovan

Bu şiirde kök hâlinde olan sözcükleri aşağıya yazınız.

ÖRNEK

Ne olursun oyuncakçı amca
Bundan böyle bizlere
Oyuncak tüfekler yerine
Ak yelkenli bir gemi
Bir de süslü bebekler getir
Unutma e mi

Bu şiirdeki altı çizili sözcüklerin köklerini gösteriniz.

ÖRNEK

"Kat" sözcüğünü hem isim hem de fiil kök olacak şekilde farklı cümlelerde kullanınız.